

Soutěže pro lepší města a obce

Ing. arch. Petr Lešek, ing. arch. Michal Fišer, pracovní skupina ČKA pro soutěže

Řešení Mírového náměstí v Dobříši – 1. cena (FAM Architekti)

Co mají společného města Dobříš, Hostomice, Plzeň, Planá nad Lužnicí, Písek, Frýdlant v Čechách, Mělník, Děčín a Klatovy? Patří mezi ta, která v nedávné době uspořádala architektonickou soutěž (soutěž o návrh) za účelem získání kvalitního projektu veřejné stavby.

Způsob zadávání veřejných zakázek, který je samozřejmý v Evropě, je u nás však stále Popelkou. V Rakousku, Německu, Švýcarsku, Skandinávii, Chorvatsku, Polsku či Francii se běžně soutěží na knihovny, školy, školky, obytné budovy, nádraží, parky, úřady, ale i drobnější stavby jako zastávky MHD či městský mobilář. O výběru projektanta formou architektonické soutěže tam nikdo nepochybuje, naopak volba jiného způsobu je neobvyklé řešení, které musí politik před veřejností obhájit. Po 25 letech demokracie je u nás ale situace přesně opačná té v okolních státech i té, která u nás platila za první republiky. Sousední architektonická soutěž je obecně vnímána jako zbytečná komplikace, raději se hledají argumenty, jak se jí vyhnout a většinou se namísto toho raději kupuje zajíc v pytli neznámého nebo málo známého návrhu v přesvědčení, že je to levnější, jednodušší a rychlejší. V tomto článku a jeho dvou pokračováních, bychom rádi vysvětlili okolnosti, které soutěž o návrh provázejí a ukázali její výhody pro dobré hospodáře veřejných prostředků.

KDO SOUTĚŽÍ, UŠETŘÍ

Jedním z nejčastějších argumentů proti uspořádání architektonické soutěže je její vysoká cena, která je vnímána jako utrácení navíc. Ten, kdo připravuje investiční akci, má často dojem, že prostředky vynaložené na soutěž jsou nic nepřinášejícím nadstandardem. Ano, soutěž něco stojí (obvykle mezi 2 až 3 % z předpokládaných celkových investičních nákladů akce), ale jakmile nahlédneme na veřejnou investici jako celek od záměru přes výběr projektanta, dodavatele stavby, stavbu a až po provozní náklady, zjistíme, že opak je pravdou.

Možnost výběru nejlepšího z mnohdy až několika desítek předložených řešení znamená (vzhledem k celkovým nákladům investiční akce včetně nákladů provozních) zásadní úsporu. Nezřídka se investice do architektonické soutěže vrací již ve stadiu realizace stavby. U jasně formulovaného zadání a kvalitně vypracovaného projektu je mnohem méně pravděpodobné, že v průběhu stavby nastanou změny a vícepráce. A zejména: díky kvalitnímu projektu stavíme právě to, co je potřeba a nikoliv zbytečnosti navíc. Naopak v případě projektu nekvalitního často zjišťujeme, že budujeme něco, co vlastně až tak nutně nepotřebujeme, mění se stavební program, objevují se požadavky na vícepráce. To vše jsou zbytečné náklady navíc, které daleko převyšují náklady na soutěž.

Po několika letech provozu stavby se nadmíru projevují závady, do jejichž oprav je nutno nečekaně investovat, provozní náklady nové stavby jsou vysoké. Uspořádání vnitřního provozu je nedomyšlené a komplikuje užívání. Budova je špatně napojena na okolí a neobohacuje jej. Pravděpodobnost výskytu těchto problémů zásadně snižuje proces architektonické soutěže, kdy se projektant vybírá zejména na základě návrhu, nikoliv pouze ceny projektu, či smluvních podmínek. Úspora je o to výraznější, jsou-li požadavky na nízké investiční a provozní požadavky přímou součástí soutěžních podmínek a hodnotícím kritériem v soutěži. Soutěžící pak ve svém návrhu předkládají kromě informací o stavebně-technickém, provozním a estetickém řešení stavby také údaje o nákladech na celý projekt, realizaci a provoz stavby.

Porota pak může zodpovědně a s velkou mírou jistoty vybrat po všech stránkách nejvhodnější řešení pro danou akci. Informace předložené soutěžícími v návrzích jsou podrobné a investice vložené do výběru kvalitního projektu formou architektonické soutěže tedy nejsou zbytečné, naopak v konečném výsledku přinášejí výraznou úsporu veřejných prostředků. K přečtení všech součástí soutěžních návrhů

hů jsou v porotě zastoupeni nezávislí odborníci, kteří nepředpojatě kriticky návrhy zhodnotí a vysvětlí závislým porotcům. Cena za uspořádání soutěže se dá navíc přizpůsobit danému tématu volbou vhodně zvolené formy.

Soutěžní řád České komory architektů umožňuje tři základní druhy soutěží z hlediska okruhu účastníků – veřejné, vyzvané a kombinované. Každá z nich má své výhody. Minimální variantu představuje vyzvaná soutěž, kdy je vyzván omezený okruh účastníků (obvykle 6–10, minimálně 3). Je nákladově i časově nejméně náročná a vhodná pro řešení menších úloh v řádu do 20 milionů Kč investičních nákladů akce. Je vhodné ji také uplatnit v případech, kdy má vyhlášovatel praxi osvědčený okruh architektů, ke kterým pro prověření přidá hlas zvenčí.

Jakou formu soutěže zvolit a veškeré další otázky týkající se této problematiky je možné bezplatně konzultovat se zástupci České komory architektů. ČKA také zdarma poskytuje vzory soutěžních podmínek i jednání poroty. K dispozici je také vzor pro zakázku malého rozsahu a metodika soutěže o návrh.

KVALITNÍ PROSTŘEDÍ PRO MÍSTNÍ I NÁVŠTĚVNÍKY

O tom, že je kvalitní architektura specifickým výrobkem trvalé hodnoty, mohou své vyprávět představitelé Litomyšle, kteří od počátku 90. let systematicky opírají image města o kultivovanou veřejná prostranství a stavby. Princip architektonické soutěže zde běžně využívají pro výběr zpracovatele projektu od sochy až po územní plán. Město nevelké svým rozsahem se stalo Mekkou

Revitalizace centra Planá nad Lužnicí - 1. cena (Jan Psota Studio P a Atelier Vltava)

současné české architektury, potažmo metropolí na kulturní mapě Čech a od chvíle, kdy vysoko nasadilo laťku kvality, svůj náskok spíše zvyšuje. Investice do kvalitního prostředí města se vrací krom jiného v podobě stále většího zájmu návštěvníků nejen z České republiky. A hlavně: kvalitní prostředí uchovává a přitahuje kvalitní obyvatele, což je zejména v dnešní době v případě menších obcí velmi důležité.

Více informací na www.cka.cz